

28 Iunie 1940 – ÎNCEPUTUL TRAGEDIEI PLUGARILOR BASARABENI

Anatol PETRENCU,
Prof. univ., dr. hab., membru de onoare al Academiei Oamenilor de Știință din
România,
Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău

Rezumat: La 28 iunie 1940, având susținerea Germaniei naziste, URSS a atacat România, răpindu-i teritorii strămoșești – Basarabia, nordul Bucovinei, Ținutul Herța. În aceste teritorii sovieticii au aplicat politici sociale, practicate în URSS în anii 30 ai secolului trecut. Către anul 1940 agricultura României, inclusiv – cea din Basarabia și nordul Bucovinei, - s-a dezvoltat pe baza Reformei agrare, firesc și progresiv, asigurând populația cu necesarul produselor alimentare, exportând surplusurile de produse nu doar pe piețele românești, ci și peste frontierele țării. Prin politicile aplicate, sovieticii au deposedat pământul celor ce-l lucrau, imobilele, inventarul agricol, vitele și păsările; pe cei mai harnici plugari i-au deportat în Siberia, unde, la scurt timp, și-au găsit moartea. Sovieticii au distrus dragostea sătenilor față de pământ și prelucrarea acestuia, față de natură, iar colhozurile, impuse de ei, au falimentat odată cu dizolvarea URSS.

România interbelică a avut un trend stabil de dezvoltare economică, atât în industrie, cât și în agricultură, în servicii etc. În rezultatul Reformei agrare, adoptate la 11 martie și publicate în Monitorul Oficial la 13 martie 1920, țăranii basarabeni au fost împrăștiți cu terenuri de pământ arabil, vii, păduri etc. În 1923, odată cu încheierea procesului de împrăștiere, „Casa Noastră”, instituția care a realizat Reforma agrară, a fost desființată.

În cunoscuta monografie „Zece ani de la Unire. Moldova dintre Prut și Nistru. 1918-1928”, dr. Petre Cazacu sublinia că în Basarabia, Reforma agrară s-a împlinit „în liniște, cu chibzuială și pace, fără vărsări de sânge, prădăciuni și alte nelegiuiri”¹. Autorul citat a explicat sensul și aplicarea Reformei agrare, a publicat mai multe date statistice, referitoare la Reformă, din care vom reține: în rezultatul Reformei, au fost împrăștiți 357 016 locuitori cu 1 098 045 ha din 1 739 de sate. P. Cazacu mai scrie: „Cei mai mari adversari ai reformei noastre agrare sunt peste Nistru [adică, în URSS – A.P.]. Ei o critică mai aspru ca oricine. Critica lor nu este plecată din comparație cu Apusul, nici din comparație cu reformele din alte

¹ Petre Cazacu. *Zece ani de la Unire. Moldova dintre Prut și Nistru. 1918-1928*, București, Tipografia ziarului „Universul”, [1929], p. 21.

țări, ci numai din spirit de răutate și din pornire de răzvrătire a țăranilor moldoveni împotriva țării lor și pentru țara rusească”².

Istoricul Alexandru Boldur a considerat că succesele realizate în domeniul economiei naționale, în timpul gospodăriei românești în Basarabia, „sunt tot atât de considerabile” ca și în cultură. Istoricul demonstra că „a progresat cultura grâului grație unor măsuri de protecție și a scăzut producția mijlocie la porumb și orz, s-au făcut încercări reușite de a intensifica producția culturilor industriale (inul, cânepa, bumbacul). A progresat cultura tutunului” (istoricul a publicat cifre doveditoare: de la 3 280 ha în 1916 la 13 495 ha în 1926). Al. Boldur subliniază că guvernele române au acordat o grijă deosebită viticulturii și horticulturii din Basarabia. „Strugurii și merele, - remarcă autorul citat -, aduceau un venit frumos populației, care le vindea nu numai pe piețele interne, ci și le exporta”. În 1928-1937 prin gara Tighina s-a exportat până la aproape un miliard de lei. Cea mai vestită localitate din regiunea Tighinei a fost Copanca, denumită „California românească”, care producea anual câteva mii de vagoane de fructe. La Călărași, județul Lăpușna, se cultivau nuci și prune, pentru care existau acolo și uscătorii³. Autorul monografiei amintește despre alte îndeletniciri ale basarabenilor, care aduceau venit, precum creșterea vitelor, „numărul cărora a crescut simțitor” și prinderea și prelucrarea peștelui din limanul Nistrului și din lacurile Bugeacului. A. Boldur a menționat și decizia guvernului de a reduce la jumătate datoriile acumulate de agricultura din Basarabia, de la 3,5 miliarde lei la 1, 751 miliarde lei, a cărei plată a fost eșalonată pe timp de 17 ani.

Către 1940 satele basarabene erau localități cu gospodari înstăriți, care aveau familii cu mulți copii, case încăpătoare, construcții auxiliare, numeroase păsări și animale domestice, inventar agricol importat din țară sau din Germania. Sătenii respectau obiceiurile străbune, se străduiau să-și învețe copiii la liceele sau universitățile din țară sau de peste hotare. Vom cita mai jos memoriile unor persoane deportate în Siberia, în iunie 1941, care au supraviețuit calvarul bolșevic și au reușit să se întoarcă la baștină. Cazul familiei Grossu⁴ reflectă istoria a zeci de

² *Ibidem*, p. 22.

¹⁷ Alexandru V. Boldur. *Basarabia românească*, București, Tipografia „Carpați”, 1943, p. 142; 144.

⁴ Vera Bejenaru. *Cel mai dramatic val de deportare*. În: Ludmila Cojocaru (editor), *Arhivele Memoriei. Recuperarea și valorificarea istorică a memoriei victimelor regimului totalitar-comunist din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească. Memorii, documente, studii de caz. Vol. I: Cercetări realizate în localitățile din centrul Republicii Moldova*, tom 2, Chișinău, Balacron, 2019, p.252 și urm.

alte familii, care au devenit victime ale regimului totalitar-comunist din RSS Moldovenească. În perioada de până la anexarea Basarabiei, capul familiei, Gheorghe Grossu, se ocupa de prelucrarea pământului, iar inventarul agricol îl folosea și în interesul sătenilor. A fost primarul comunei Brânzeni (raionul Edineț) și al localităților care intrau în componența acesteia – Volodeni, Bleșteni și Alexăndreni. Doamna Vera Bejenaru își amintește: *„Tată-meu a fost țăran, lucra în câmp. Am avut pământ... Tata cunoștea limba rusă, citea ziare, țin minte cum ținea iac-așa gazeta, sus. În fiecare seară ne citea cărți, noi eram pe cuptor. Tata a făcut studii la Iași. Mama îmi spunea că pe el l-au scos [de la studii] părinții lui. Atunci dădeau nadeluri⁵ câte șase hectare [este clar: era vorba de reforma agrară – A.P.]. Bunicul avea șase loturi de pământ, cum ar fi șase hectare, dar mai mici. Dar cui da pământ? La tinerii însurăței! Și moșnegii au hotărât să-l ia pe Gheorghică de la Iași, să-l însoare și să ia pământ. I-au găsit mireasă, din satul Bădragi, de pe malul Prutului, de acolo era mama mea. Tata a venit de la Iași, s-a căsătorit, [statul i-a dat] pământ, pe care el și-a construit casă”⁶.*

Memorialista vorbește despre casa părintească, construită din piatră, acoperită cu șindrilă. În gospodărie mai erau un hâj⁷, precum și un sarai nou, în care sovieticii au construit oloiniță. *„Era o gospodărie bună, zice Vera Bejenaru, am avut o [încăpere] mare, din piatră, era cât camera asta de mare, acolo tata păstra pâinea. Tata avea mașină, în limba rusă era scris „конная молотилка зерна”⁸, știi că costa câteva sute de mii de lei, la preturile de atunci. Era o mașină de treierat pâinea; era un mecanism tras de patru cai, ca la oloiniță. La mijloc era o roată, care se învârtea; în centru era un om, care mâna caii. Noi am revenit în 1956 și acea mașină de treierat pâinea era încă. Și mi-a spus un nepot de-al nostru, de la văr, că îl durea mână: „Iată, mătușă Verunea, mâna mă doare din cauza că am vrut să ducem mașina de treierat pâinea la fier vechi cu băieții și nu am reușit. Rămăsese, deci, doar rămășițe ale mașinii, rămăsese ceea ce nu au putut duce copiii la fier vechi. Tata muta mașina ceea de la un om la altul. Era o*

⁵ Loturi de pământ (rus.)

⁶ Vera Bejenaru. *Op. cit.*, p. 252-253.

⁷ Conform DEX, hâj înseamnă „bordei” sau „șură; căsuță folosită drept cămară pentru de-ale mâncării; hambar”. În cazul de față, familia numea casa în sens peiorativ – „hâj”.

⁸ Treierătoare de grâu [pusă în mișcare] cu forța cailor (rus.). Așa a fost scris în dosarul pentru deportare a familiei Bejenaru.

treierătoare care prelucra snopii de grâu. Erau alte mașini „Becker”, care cerneau grâul. Apoi grâul era dus în standoală⁹, acoperită cu stof...”

Doamna Vera Bejenaru povestește cum, fiind primar, tatăl ei se ducea cu oamenii la prășit, lucrând alături de ei, iar mama dumneai rămânea acasă și pregătea mâncarea pentru cei din câmp; la prânz, desculță, se ducea în câmp cu bucatele, puse în două traiste, și cu băutura pentru muncitori. Intervievata spune că părinții dumneai au construit casa greu, nu era suficient lemn de construcție; de asemenea cu greutate au construit saraul, în care țineau oile; în curtea gospodăriei mai era loc unde „erau ținute găștele, rațele, ce mai aveau; găinile erau ținute în altă parte; creșteam și porci; aveam două sâsâiace din scânduri, erau pline-pline cu știuleți de popușoi”¹⁰.

Împreună cu părinții, fratele și surorile, Vasile Fetescu a fost deportat din satul Chițcanii Vechi, raionul Telenești, în RSS Kazahă, în 1941. El spune că tatăl său a fost „țăran pe pământul boierului în Căzănești” și că „nu a făcut rău la nimeni, niciodată”¹¹. Mama dumnealui se mândrea că era din răzeși¹². Familia Fetescu a avut 8-10 deseatine de pământ. Avea și o „falce – așa era atunci, cum ar veni 1,5 hectare de vie, nu departe de sat”. Tatăl lui Vasile, Xenofont Fetescu, făcea peste o tonă și jumătate de vin, pe care, primăvara, îl vindea negustorilor evrei. Vasile Fetescu afirmă: „Am avut și o grădină mare, pe malul Răutului, cam un hectar... am mai avut o falce de pământ la podeț, unde mergeam la cosit fân cu tata. Tata ne lua la cosit, la vie. Când lucram pe pământul [care se afla] aproape de sat, la strâns pâinea, mama venea acasă și ne gătea mâncare - borș, [un] burlui cu vin, măligă învelită în zolnic”¹³. Autorul memoriilor spune că familia părinților

⁹ Hambar în care se păstrează grânele.

¹⁰ Vera Bejenaru. *Op. cit.*, p. 254.

¹¹ Vasile Fetescu. *Noi n-am fost proprietari! Noi am fost gospodari și am avut de toate!* În: *Românii în Gulag. Memorii, mărturii, documente, vol. I*, Editori: Anatol Petrencu, Ludmila Cojocar, Lidia Pădureac, Chișinău, Tipografia „Balacron”, 2014, p. 17.

¹² Răzeși – categorie socială în Moldova, mici proprietari de pământ, stăpânit în devălmășie. Ei și-au păstrat statutul și în Rusia țaristă, în care nu reprezentau „o castă aparte, deoarece din componența acesteia făceau parte țărani, nobili, preoți”; răzeșia a fost „o formă veche de posesie a pământului, care presupunea că fiecare răzeș era proprietar ereditar al lotului său de pământ, iar fiecare proprietate (ocină) răzeșească se află în proprietatea comună a neamurilor care locuiau pe aceasta”; „...răzeșii, ca și mazilii, au păstrat viu sentimentul demnității umane și naționale”. Valentin Tomuleț. *Basarabia în epoca modernă (1812-1918). Instituții, regulamente, termeni*. Ediția a II-a revăzută și adăugită, Chișinău, Lexon-Prim, 214, p. 460-461.

¹³ Vasile Fetescu. *Op. cit.*, p. 17.

a fost una fericită, părinții se împăcau între ei, iar mai târziu, deja în Kazahstan, în locul deportării, mama îi zicea: „Nu te uita ce spun bandiții ăștia! Noi am trăit bine!”. În continuare, memorialistul povestește cum într-o discuție cu niște surori medicale, rusoaice, care afirmau că moldovenii, în România întregită, au trăit în bordeie, le-a zis: „...Când intri în Chițcani, începând cu prima casă este casa lui Grișa Găină – casă construită încă de la împăratul Neculai [Nicolai al II-lea, țar al Rusiei, constrâns să abdice în februarie 1917 – A.P.]. În stânga – tot casă mare. Mai departe, casa lui Eșanu – casă construită încă cu românii. Mai departe, Dumitrache Baltaga, soră-mea – casă construită tot cu românii. Casa, până în ziua de azi, este. Mai departe, până la șleah, toate casele au fost construite cu împăratul Nicolai ori cu românii”¹⁴. V. Fetescu vorbește despre calitatea caselor construite; nu se temeau de nici un cutremur de pământ. Casa era acoperită cu stuf și „era foarte răcoroasă în timpul verii”. În pod, gospodarii atârnavă bucăți de carene de porc (jambon), precum și struguri, pentru iarnă. Familia avea oi, date în grija ciobanilor, care adunau și oile altor gospodari, le mulgeau și dădeau laptele gospodarilor pe rând. Vasile Fetescu își amintește: „Când era ziua noastră, luam lapte, brânza, zerul... tata îi hrănea pe ciobani, îi servea cu câte un pahar de vin. Așa că brânză era, carne era, murături erau. Cartofii, sfecla, morcovii se îngropau... tata nu dovedise să facă beci. Beci a fost la Ciocâlteni, la buneii, și acum beciul acela este”¹⁵. Familia Fetescu creștea și porci în gospodărie. După sacrificarea porcului, carnea era fiartă în untură și pusă în gavanoase, ținută până vara și folosită pentru hrana familiei, dar și a oamenilor angajați la lucru.

Memorialistul menționează și problemele ce au existat: copii nu aveau încălțăminte și haine; când mergeau la biserică sau în caz de boală – împrumutau haine de la rude.

Între învinuirile aduse familiei Fetescu a fost și cum că „использовал наёмный труд”, adică a folosit munca angajată/năimită. Xenofont Fetescu explica anchetatorului sovietic: „Păi, cum altfel, dacă eu aveam șase copii mici și atâtea hectare de pământ?! Asta nu a fost exploatare! Mă duceam și mă înțelegeam cu omul. Mă duceam seara și mă înțelegeam, și, dacă omul vrea, venea...” [iar dacă nu – nu! – A.P.]. Iar mama lui Vasile, Elizaveta Fetescu spunea: „Dacă nu era un pahar de vin și dacă nu era mâncare bună, măcar crăpi, că nu venea nimeni la

¹⁴ *Ibidem*, p. 18.

¹⁵ *Ibid.*, p. 19.

tine!”¹⁶. Vasile Fetescu continuă: „Pe urmă se plâneau oamenii, când au intrat în colhoz [au intrat nu de voie bună, ci forțați de bolșevici – A.P.], dar până atunci era așa: dimineața fiecare mânca acasă, dar venea de amu amiaza și trebuia să hrănești omul. La chindii, tot trebuia să-l hrănești...”¹⁷.

Deci, condițiile de muncă și remunerarea muncii erau dictate de prestatorii de servicii, nu de proprietar. Este cazul familiei Fetescu, dar și a celorlalte familii ale persoanelor, ridicate în iunie 1941.

În 1940 Xenofont Fetescu a cumpărat un car cu doi boi de la directorul școlii, care se refugiasse peste Prut. „Bună căruță, - zice Vasile Fetescu, - și boi buni. Erau cei mai puternici boi din sat: tata încărca până la două tone și boii trăgeau. Ara până la zece desetine de pământ la oamenii care n-aveau [cu ce ara pământul]. Nu făcea nici un document, nimic, dar când venea vremea de prășit, de strâns pâinea, dezghiocat porumbul – veneau oamenii ceia și lucrau la noi. Plată rar se făcea [dar în anumite cazuri, totuși, se făcea – A.P.]. Veneau neamurile la clacă, noi ne duceam la dânșii. Așa au fost vremurile. Vreau să vă spun, că așa mare organizare a fost înainte, că nu era nici o documentație nimic, dar lumea era cinstită și muncitoare. Mama spunea: „Măi Vasile! Nu s-a auzit ca lumea să fure sau să umble cu șmecheriile!” Erau în sat niște familii de bețivani, care nu aveau nici o autoritate în sat, dar ceilalți – nu!”¹⁸.

Memoriile persoanelor deportate în iunie 1941 demonstrează că gospodăriile părinților lor erau formate prin muncă asiduă a tuturor membrilor familiei, inclusiv – a copiilor. Remarcăm existența la țăranii basarabeni a unui cult al muncii, a afecțiunii pentru prelucrarea pământului, a dragostei pentru creșterea animalelor, a păsărilor. Observăm, de asemenea, o bună organizare a muncii agricole cu implicarea rudelor sau a persoanelor străine, angajate benevol și cu o bună remunerare a muncii. A afirma că a existat o exploatare a omului de către om înseamnă a susține un neadevăr sau a promova o rea credință. Față de păturile nevoiașе ale societății basarabene a existat întotdeauna un sentiment de compasiune (respectiv – de ajutorare) și de solidaritate națională, interetnică sau interconfesională.

La 28 iunie 1940, folosindu-se de susținerea Germaniei naziste și beneficiind de superioritatea militară, URSS a cotoplit teritoriile românești Basarabia, nordul Bucovinei, Ținutul Herța și a aplicat politici comuniste,

¹⁶ *Ibid.*, p. 18.

¹⁷ *Ibidem.*

recurgând la teroare față de populația băștinașă. Una din primele măsuri politico-economice, luate de URSS, a fost extinderea decretului leninist de naționalizare a pământului.

Documentele dobândite de istorici dezvăluie mecanismele politicii aplicate de organele politice și cele represive față de basarabeni în anul 1940-1941. În primul rând, sovieticii au fost interesați de persoanele care au făcut parte din aparatul de stat român – primari, vice-primari, secretari ai primăriilor, aceștia fiind incriminați de colaborarea sau servirea statului „burghez”. De-asemenea, bolșevicii au „vânat” polițiști și jandarmi, învinuindu-i de „persecuții” a imaginilor „revoluționari” sau a țăranilor săraci. În al doilea rând, NKVD a arestat oameni politici și activiști (dar și membri de rând) ai partidelor numite de sovietici „burgheze” românești, precum și ceea ce ei au considerat cu sunt „moșier”, „mari” comercianți, posesori ai unor imobile importante. În vizorul sovieticilor au nimerit și foști ofițeri ai Armatei țariste sau albgardiste și ofițeri ai Armatei române, capturați în zilele de retragere din Basarabia.

Practica, aplicată de sovietici pe teritoriul ocupat, a constituit o crimă, pentru că basarabeni erau cetățeni ai României și asupra lor nu puteau fi extinse legile bolșevice. Apoi, primarii localităților au fost aleși în funcția dată de săteni/orășeni și își îndeplineau obligațiunile legitime. Aceeași situație cu polițiștii și jandarmii.

Anchetatorii staliști au fost interesați de activitățile politice ale persoanelor arestate, precum și de averea persoanelor arestate: câte hectare de pământ avea? Câți oameni angajați avea în gospodăria proprie, ce alte activități economice, comerciale a practicat? În zădar li se răspundea anchetatorilor că în unele cazuri, la recoltare sau alte munci de sezon, în ajutor veneau rudele, iar dacă erau angajate persoane străine – ele erau remunerate conform înțelegerilor dintre angajator și angajat. Chiar dacă au fost conflicte de muncă ele urmau a fi soluționate de Statul Român pe baza legislației în vigoare la acel moment. În România exista Parlament, Guvern, activau partidele politice, sindicatele etc. și nu era cazul ca sovieticilor să facă ei „dreptate”.

După cotoșirea teritoriilor românești, sovieticii au stabilit frontiera pe Prut, în același timp nu au scos-o pe cea de la Nistru. Astfel, populația basarabeană s-a pomenit într-un uriaș țarc din care nu putea ieși. Sub motiv că ar fi existat un exces de populație rurală, sovieticii au mobilizat pe șantierul din interiorul URSS peste

¹⁸ *Ibidem.*

70 000 de tineri. Iar din primăvara anului 1941 au început pregătirile pentru realizarea primei deportări de masă a populației în Siberia.

La 7 mai 1941, la Chișinău a sosit S. A. Goglidze, vice-comisar al NKVD, în calitate de Împuternicit al CC al PC(b) din URSS și al Consiliului Comisarilor Poporului al URSS. La 31 mai 1941 acesta a trimis pe numele lui Iosif Stalin o Rugămintă (rus. *Просьба*) în care a încercat să demonstreze cum că „în prezent [mai 1941] rămășițele diferitor partide și organizații, cu sprijinul activ al serviciilor de informații românești, și-au intensificat activitatea antisovietică”. Și, în continuare: „Membrii Gărzii de Fier și-au înviorat activitatea, tinzând să facă legătură cu centrul Gărzii de Fier din România și să-și restabilească activitatea în cele mai mari raioane ale Moldovei. Organele Comisariatului Poporului pentru Securitatea Statului au interceptat legăturile lor cu străinătatea”¹⁹. În Lista lui S. Goglidze au fost incluși pentru deportare 652 primari cu membrii familiilor lor, precum și 980 de activiști ai partidelor politice burgheze românești, 137 moșieri, 440 polițiști și jandarmi, 285 ofițeri ai Armatei albe, 83 de ofițeri ai Armatei țariste, găsiți vinovați că au practicat „activitate antisovietică”, 64 ofițeri ai Armatei române (aceeași învinuire – „activitate antisovietică”), 1 948 mari comercianți, 411 posesori ai unor imobile importante²⁰.

Asemenea unei operațiuni militare, învăluită în mare secret, deportarea basarabenilor a avut loc în noaptea de la 12 spre 13 iunie 1941. Condițiile deportării au fost unele de coșmar. Interveniunile și materialele din arhive, precum și memoriile publicate de supraviețuitorii Gulag-ului scot în evidență unele trăsături specifice primului val de deportare. După trecerea Nistrului (sau în stația de cale ferată Basarabeasca) bărbații au fost separați de soții și copii, urcați cu forța armelor în alte trenuri și expediați în Siberia. La întrebarea femeilor îngrijorate de cele întâmplare, comandantii militari sovietici au mințit „genial”: ei sunt duși pentru a pregăti locurile de trai pentru restul familiei. Bărbații au fost separați de familiile, duși în orașul Sverdlovsk (azi – Ekaterinburg), iar de acolo spre nord, la o distanță de 580 de km, în Ivdel - centrul administrativ al unei rețele de lagăre de muncă, de exterminare²¹. În iarna anului 1941-1942 majoritatea din ei au murit de subnutriție, munci istovitoare, frig, boli etc.

¹⁹ Valeriu Pasat. *Трудные страницы истории Молдовы. 1940-1950-е гг.* [Pagini dificile din istoria Moldovei. Anii 1940-1950], Moscova, Editura Terra, 1994, p. 147.

²⁰ Valeriu Pasat. *Op. cit.*, p.147-148.

²¹ Lagărul de la Ivdel (oraș din 1943) a fost întemeiat în august 1937. Pe parcurs, Ivdellag s-a extins, transformându-se într-un „paiangeniș” de lagăre de muncă. Prizonierii rețelei de lagăre

Concluzie: Odată cu anexarea de către URSS a Basarabiei, nordului Bucovinei și Ținutului Herța pentru România a început calvarul. De atunci ni se trag toate relele, mai ales pentru basarabeni și nord-bucovineni. Țăranii au fost deposedați de pământul obținut în urma Reformei agrare și răscumpărat de cei împroprietăriți. În lista persoanelor deportate au fost incluși și trimiși în Siberia cei mai buni gospodari ai localităților, între ei – aproape toți primarii satelor. Inventarul viu și mort al acestora a fost confiscat, furat, distrus. În anii primei ocupații sovietice, apoi după reanexarea acestor teritorii (1944), sovieticii au impus colectivizarea gospodăriilor agricole, iar pentru a crea o bază materială viitoarelor colhozuri și a-i determina pe săteni să accepte colectivizarea, au organizat cel de-al doilea val de deportare (5-6 iulie 1949). În rezultat, sovieticii au reușit să distrugă dragostea plugarilor basarabeni față de pământ, față de creșterea animalelor domestice și păsărilor, față de natură. Sovieticii au reușit, de asemenea, să distrugă comunitățile sătești, cu tradițiile și obiceiurile lor, cu întrajutorarea localnicilor. Sovieticii au învrăjbit sătenii, catalogându-i pe unii ca fiind „chiaburi, „exploatatori ai muncii omului de către om, iar pe alții – proletari ai satelor. Sovieticii au întrerupt dezvoltarea firească a agriculturii basarabene, iar invenția lor agricolă – colhozul, - s-a năruit odată cu căderea regimului politic.

Ivdellag au fost impuși la tăierea pădurii, la prelucrarea lemnului. Tot ei au construit uzina de spirt și sulfat, sobe pentru metalurgia bazată pe cărbune din lemn, au extras cărbune (mina „Bogoslov-ugoli”), au construit căi ferate cu ecartament îngust; au produs mobilă, au construit autostrăzi, case etc. Numărul prizonierilor din Ivdellag a variat în felul următor: la 1 ianuarie 1938 erau 16 230 persoane; la 1 ianuarie 1939 - 20 162 persoane; la 1 ianuarie 1940 - 23 531 persoane; la 1 ianuarie 1941 - 22 255 persoane; la 1 iulie 1941 - 30 203 persoane; la 1 ianuarie 1942 - 28 424 persoane; la 1 ianuarie 1943 - 16 020 persoane. Nu este greu de observat că în intervalul de timp iulie 1941 și 1 ianuarie 1943, în Ivdellag au decedat 14 183 persoane. Vezi: *Система исправительно-трудовых лагерей в СССР. 1923-1960. Справочник. Составитель – М. В. Смирнов [Sistemul lagărelor de reeducare prin muncă din URSS. 1923-1960). Îndrumar. Alcătuitor – M. V. Smirnov], Moscova, Editura „Zvenia”, 1998, p. 227.*